

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN
RAPORTEURS over het ontwerp van wet houdende
enige regelen betreffende het gebruik van de Friese
taal, in het bijzonder in het rechtsverkeer.

De overweging van dit wetsontwerp in de afdelingen der Kamer heeft geleid tot de volgende opmerkingen.

Sommige leden waren van mening, dat het ontwerp is ontstaan onder de indruk van de gebeurtenissen, welke zich enige jaren geleden in Friesland met betrekking tot het gebruik van het Fries hebben afgespeeld. Deze leden zagen in dat ontwerp een poging, van regeringswege ondernomen, om een herhaling van dergelijke gebeurtenissen te voorkomen. Ten onrechte wordt naar hun gevoelen het ontwerp voorgesteld als een maatregel ter tegemoetkoming aan de wensen van de Friese bevolking. Van deze toch heeft huns inziens de grote meerderheid nooit enig bezwaar gemaakt tegen het huidige systeem van de terechtzittingen. Zij hadden het daarom beter geacht, indien was gesproken van een gevolg geven aan de verlangens van de Friese beweging.

De leden, hier aan het woord, hadden voor deze beweging grote waardering, in zoverre ze zich het bevorderen van de Friese cultuur ten doel stelt. Het levendig houden van die cultuur kan naar hun overtuiging ook aan het Nederlandse volksleven in zijn geheel ten goede komen. Daarvoor echter achtten zij toepassing van de ontworpen bepalingen niet noodzakelijk.

Deze leden oordeelden het verkeerd, dat soms een parallel wordt getrokken tussen Friesland en twee- of meertalige gebieden als Zwitserland en België. In laatstgenoemde landen is, aldus die leden, de bevolking van het ene taalgebied de taal van die van het andere niet machtig. Hiervan nu is in Friesland geen sprake. Immers, alle Friezen hebben op school het Nederlands geleerd en kunnen dan ook voor het overgrote deel worden geacht deze taal machtig te zijn. Bij de gebeurtenissen, welke zich enkele jaren geleden in Friesland hebben voorgedaan, ging het dan ook niet om personen, die het Nederlands niet machtig waren, doch om dezulken, die uit propagandistische motieven zich van het Fries wensten te bedienen.

Dit deed de hier aan het woord zijnde leden de vraag stellen, of het nu juist zou zijn ter wille daarvan de hoge eisen, waaraan een goede rechtsbedeling behoort te voldoen, te verminderen, al heeft de Regering zich beijverd de nadelen daarvan tot de geringst mogelijke proporties terug te brengen.

Deze leden waarschuwden voor de gevaren, aan het zetten van de eerste stap op zulk een weg verbonden. Zij oordeelden het niet zonder betekenis, dat er in de Commissie-Kingma Boltjes een minderheid was, die zich met de onderwerpelijke regeling niet kon verenigen. Zij sloten zich bij die minderheid aan.

De Friese beweging, zo vervolgden deze leden, beschouwt de tweetaligheid van een land blijkbaar als een goed van hoge waarde. Toch mag men naar hun gevoelen, met de voorbeelden van andere landen voor ogen, de vraag stellen, of naar zulk een toestand ten onzent moet worden gestreefd. Zij vestigden

er bovendien de aandacht op, dat verschillende Friezen de mening der minderheid in de bovengenoemde commissie delen. Nog daargelaten, dat in grote delen van Friesland geen Fries wordt gesproken, moet men er huns inziens tevens rekening mede houden, dat er ook in de overige delen van Friesland velen zijn, die het Fries niet geregeld als voertaal gebruiken. Daar komt bij, dat er zich ten gevolge van de industrialisatie, welke ook in Friesland toepassing vindt, vele personen aldaar vestigen, die de Friese taal niet machtig zijn. Aan het geringe aantal Friezen nu, dat zich — trots het genoten onderwijs — moeilijk in het Nederlands kan uitdrukken, zal iedere verstandige rechter, ook zonder de regeling, in dit wetsontwerp opgenomen, toestaan hun gedachten in het Fries te formuleren, gelijk hij dat ook zal doen in Groningen, Limburg of Zeeland, kortom in alle gewesten, waar een soortgelijke situatie denkbaar is.

De Regering koestere, aldus de hier aan het woord zijnde leden, niet de illusie, dat zij met dit wetsontwerp de aanhangers van de Friese beweging zal bevredigen. De scherpe uitlatingen van de zijde dergenen, die dat ontwerp slechts beschouwen als een eerste stap in de door hen gewenste richting, tonen dit duidelijk aan. De tegenstelling, van die zijde gemaakt, tussen het Nederlands als de „herentaal” en het Fries als de „volks-taal”, doet daarbij vreemd aan. Dergelijke uitlatingen toch brengen onzuivere elementen in het onderwerpelijke vraagstuk en wekken de voorstelling, alsof de Friese „heren” van het Fries als zodanig niet willen weten. Uit de zeer grote gevoeligheid bij de aanhangers van de Friese beweging tegenover hen, die niet met al hun eisen wensen in te stemmen, blijkt wel wat men van die beweging heeft te wachten.

De leden, hier aan het woord, waren dan ook van mening, dat het standpunt van de minderheid der Commissie-Kingma Boltjes de voorkeur verdient boven de voorgestelde regeling.

Ten slotte verzochten deze leden, dat het gevoelen van de Hoge Raad, welks advies — naar zij meenden te weten — omtrent de onderwerpelijke regeling was ingewonnen, aan de Kamer zou worden overgelegd, of dat althans van het standpunt, door ons hoogste rechtscollege ter zake ingenomen, en van de motivering ervan mededeling zou worden gedaan.

Het voren betoogde stuitte bij andere leden op ernstige bezwaren, omdat het huns inziens niet getuigt van voldoende historische kennis en van voldoende inzicht ter zake. Zo achtten deze leden het volstrekt onjuist, de wensen, welke in Friesland worden gekoesterd met betrekking tot de officiële erkenning van de Friese taal, uitsluitend te beschouwen als desiderata van een min of meer extremistische groep, die men dan aanduidt met de naam van „de Friese beweging”. Zij herinnerden aan het van hunnentwege gestelde bij de beraadslagingen, in de Eerste Kamer gevoerd over het wetsontwerp tot regeling van het gebruik van de Friese taal in de scholen, waarbij beschouwingen, als hierboven zijn weergegeven, reeds genoegzaam weerlegging hebben gevonden. Voorts vestigden zij de aandacht op de treffende eenstemmigheid, welke omtrent de onderwerpelijke aangelegenheid tot uitdrukking was gekomen in de vergadering van de Provinciale Staten van Friesland en op de duidelijke uitspraken dienaangaande van de gewestelijke vocalen der onderscheidene politieke partijen. Terecht ook is, naar hun gevoelen, van de zijde der Regering meer dan eens te verstaan gegeven, dat hier geenszins sprake is van een poging, een „beweging” „de wind uit de zeilen te nemen” en nog minder van een streven, een aantal mensen ter wille te zijn, die zich slechts gebrekkig in het Nederlands kunnen uitdrukken. Er kan, aldus de hier aan het woord zijnde leden, niet genoeg de nadruk op worden gelegd, dat de Regering alleen beoogt wettelijke erkenning van het de Friezen toekomende recht, zich, zo zij zulks wensen, ten overstaan van de rechter te bedienen van hun eigen taal. Slechts bij het licht van die bedoeling kan, zo vervolgden deze leden, het karakter van dit wetsontwerp op de juiste waarde worden geschat, en verdient het, wat zijn strekking betreft, steun en waardering.

Weer andere leden verklaarden, met voldoening van het wetsontwerp kennis te hebben genomen. Zij ontveinsden zich niet, dat tegen het gebruik van een tweede Nederlandse — of

beter: in Nederland inheemse — taal bij het rechtsverkeer in een eenheidsstaat meer en moeilijker op te lossen bezwaren bestaan dan tegen het gebruik ervan bij het onderwijs. Zij waren echter van mening, dat aan die bezwaren, zo ver doenlijk, een alleszins redelijke oplossing was gegeven. De taalvrede, welke allen nastreven, verbiedt huns inziens elk op de spits drijven van het beginsel. Slechts op een enkel punt dient, naar het oordeel van de hier aan het woord zijnde leden, te worden overwogen, of er nog iets meer kan worden tegemoet gekomen aan de principiële rechtsgelijkheid van alle Nederlandse talen in het Rijk in Europa.

Het scheen deze leden echter wel zeer wenselijk, dat op de verhouding tussen volk en Staat, welke ook aan dit wetsontwerp ten grondslag ligt en waaromtrent in de andere Kamer principiële meningen zijn geuit, tussen de Regering en de Eerste Kamer iets dieper werd ingegaan, ten einde een vaste basis te bezitten voor de verdere ontwikkeling en voor de toepassingsmoeilijkheden, welke zeker niet zouden uitblijven. Zo behoort huns inziens over de wijze van toepassing van artikel 3, ten aanzien waarvan in de Tweede Kamer voorbehoud is gemaakt, van regeringswege de nodige zekerheid te worden verkregen.

Met grote belangstelling en voldoening hadden de hier aan het woord zijnde leden kennis genomen van de glasheldere uiteenzetting van de Minister van Justitie omtrent de onnodigheid van het gebruik van een tolk in het mondelinge verkeer tussen anderstalige partijen, die weliswaar elkaanders taal niet machtig zijn in die zin, dat zij zich daarin uitdrukken of wel met voldoende gemak en duidelijkheid kunnen uitdrukken, doch die elkaars taal toch verstaan; een uiteenzetting, welke ook in de pers waardering heeft gevonden. (Vgl. *Handelingen-Tweede Kamer*, zitting 1955—1956, blz. 2178.) Deze leden namen voorshands aan, dat hiermede het standpunt van het ganse Kabinet was weergegeven. Zo ja, dan zouden zij de vraag willen stellen, of het Kabinet de consequenties van dat standpunt ook in het Benelux-verkeer aanvaardt; zo neen, waarom niet?

Verscheidene leden verklaarden ontvankelijk te zijn voor de moeilijkheden, ter ondervanging waarvan dit wetsontwerp was ingediend.

Een dezer leden had voor dat ontwerp warme waardering, al had dit lid wellicht nog wel iets verder willen gaan dan de Regering heeft gedaan.

De andere hier aan het woord zijnde leden achtten de regeling aanvaardbaar.

Een hunner zag niettemin aan de onderwerpelijke voorstellen nog wel enig bezwaar verbonden, voor zover zij afwijken van wat de minderheid der Commissie-Kingma Boltjes wenselijk had geoordeeld.

Zeer vele leden gaven uiting aan hun waardering voor dit wetsontwerp en met name voor de wijzigingen, in overleg tussen Regering en Tweede Kamer alsnog aangebracht in de aanvankelijke tekst van de artikelen 3 en 4.

Ten slotte werd van de zijde van sommige leden de vraag gesteld, welk percentage en hoevele van de in Friesland gehouden godsdienstoefeningen in de Friese taal worden gehouden. Hun was ter ore gekomen, dat bedoeld percentage zeer gering zou zijn.

Vastgesteld de 16de februari 1956.

CAMMELBEECK

ALGRA

WIBAUT

1)

1) De rapporteur van de vierde afdeling, de heer Regout, heeft wegens verblijf buitenslands niet aan de vaststelling van dit Voorlopig Verslag kunnen medewerken.